

Türkiye’de Soyadını Değiştirmeden Kullanan Evli Kadına Yapılan Ayrımcılık

Discrimination Against Married Women Who Use Their Surnames Without Alteration in Türkiye

Ezgi ÇALDIRAN

ÖZ

Kadının soyadını değiştirmeye zorlanması, Türkiye’de “evlilikte kadın erkek eşitliği” konusunun çok tartışılan ve hâlâ güncelliğini koruyan yönlerinden birini oluşturur. Konuyu, kadının evlenirken soyadını koruyabilmesi yönüyle ve/veya buna ilişkin yargı kararlarının incelenmesi yoluyla ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Soyadını korumak isteyen kadını bu cebrî uygulamayla mücadele etmek zorunda bırakan atmosfer, daha sonra soyadını değiştirmeden kullanan evli kadına yönelik farklı/zorlayıcı uygulamalarla ayrımcılığı beslemektedir. Burada soyadını ekleme yapmadan ya da değiştirmeden mevcut haliyle koruyan evli kadına yapılan ayrımcılık ele alınacaktır. Bu çalışmada kadının (hâlâ) mahkeme kararıyla soyadını mevcut haliyle kullanmasına “izin verilmesinden” sonra yaşadığı ayrımcılık incelenecektir. Türkiye’de bazı kurum/işletmelerdeki uygulamalar, yalnızca kendi soyadını kullanan kadına yönelik ayrımcılık yaratacak seviyededir. Bu nedenle kadının evlenirken soyadını (var olduğu haliyle) koruyabilmesi ile soyadını değiştirmeden kullanan evli kadına yapılan ayrımcı muameleler birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü bu muameleler, erkeğin önceliği/üstünlüğü kabulüne dayanan yerleşik evlilik adetlerinin sürdürülmesini sağlayacak hukuki baskıları kuvvetlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadının Soyadı, Ayrımcılık, Kadına Karşı Ayrımcılık.

* Araştırma Görevlisi Dr, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı, ecaldiran@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5352-791X.

Makaleyi yayımlanmasından önce okuyan Avukat sayın Mert Elekçi’ye değerlendirmeleri için teşekkür ederim. Kendisinin eleştirileri, çalışmanın sadeleştirilmesinde ve ifadesinin güçlenmesinde çok yararlı olmuştur.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Ezgi Çaldıran

E-posta/E-mail: ecaldiran@nku.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 9 Mart 2026

Kabul Tarihi/Accepted: 19 Haziran 2026

How to cite this article/Atf için: Ezgi Çaldıran, ‘Türkiye’de Soyadını Değiştirmeden Kullanan Evli Kadına Yapılan Ayrımcılık’ (2026) 32(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 170-186. DOI: 10.33433/maruhad.1905741.

Bu eser Creative Commons Atf-Gayri Ticari
4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

ABSTRACT

Coercing women to alter their surnames is an actual and most controversial point of “woman man equality in marriage”, in Türkiye. There are studies that discuss this issue from the aspect of protecting women’s surnames when getting married and/or analysing the relevant jurisprudence. The atmosphere that compels women, who want to protect their surnames, to struggle for this compulsory implementation fosters the discrimination against women use their surnames alone with unlike/complicating practice further. The discrimination against women protected their own surnames as is, without attaching or altering is discussed here. In this study, the discrimination that women face after the court decision, which (still) “allows” them to use their surnames in their current form, is examined. Some applications in institutions/businesses are at a degree that make discrimination against women use their own surnames, in Türkiye. Therefore, preserving women’s surnames (as they are) on marriage and the discrimination against women who use their surnames after marriage cannot be regarded independently from each other. Since these applications strengthen the legal pressure, which pursue the settled marital customs those which based on the acceptance of superiority/priority of men.

Keywords: Women’s Surnames, Discrimination, Discrimination Against Women.

GİRİŞ

Ekleme yapmadan ya da tamamen değiştirmeden soyadını ancak dava açarak kullanabilmesi, Türkiye’de evlenirken kadının soyadını koruyabildiğini iddia etmeye yetmez. Ayrıca dava açmanın belirli bir maddi yük getirmesinin¹ yanında bu başvuru yolunun varlığının bilinebilmesi, belirli bir hukuki birikim gerektirdiğinden konunun sınıfsal eşitsizlikleri yansıttığı gerçeğini de tekrarlar. Konuyla ilgili kararlar incelendiğinde doğal olarak şu soru akla gelmektedir: Kendi soyadını kullanmak için dava açan evli kadınların kaçınılmaz hukuk öğrenimi almıştır? Bu davayı açan kadınların mesleklerine ilişkin verilerin toplanması ve incelenmesine yönelik bir çalışmayla kadınlar arasındaki ekonomik farklılıkların yarattığı eşitsizliğin boyutu anlaşılacaktır². Bilindiği gibi Türkiye’de evli kadının soyadı tercihi³, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi’nden

- 1 Dava açma zorunluluğunun ekonomik yönünü düşünerek kadının erkeğin soyadını “kabul etme” ihtimali hakkında bakınız Özgün Çelebi, ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Kadının Soyadı ve Soyadının Çocuğa Aktarımı’, (2019/2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 537, 567.
- 2 Burada kadınlar arasındaki sınıfsal/ekonomik farklar vurgulanmıştır. Ancak konunun başka yönleriyle incelenmesi de mümkündür. Örneğin daha genel bir açıdan, kadınların “*adalet erişimine*” yönelik cinsiyet temelli olası engellerin incelenmesi için bakınız Aysu Gül Yılmaz, *Adopting A Feminist Legal Perspective in Adjudication: A Comparative Analysis of the Judgements of the Constitutional Court of Turkey and European Court of Human Rights*, (On İki Levha 2024) 26-28; aşağıda ilgili kısımda belirtilen Yargıtay kararı ile uygulamada, kadının kendi soyadını kullanma talebini gerektirmemesinin aranmadığına değinilmiştir. Yine de talep dilekçelerinde kariyer vurgusu yapılması nedeniyle bazı mahkemelerin buna dayanarak verdiği kabul kararlarını, kadınlar arasındaki sınıfsal farkları sürdürdüğü için eleştiren 2014 tarihli bir çalışma; dava süreçlerinin farklı temellerden sınıfsal eşitsizlikleri beslemesine örnek olarak okunabilir. Anılan analiz için bakınız Gözde Orhan ve Yonca Güneş Yücel, ‘Yurttaşlıkta “Ezeli” Eşitsizlik: Evli Kadının Kimliği’, iç Ayşe Durakbaşı, N. Aslı Şirin Öner, Funda Karapehlivan Şenel (derleyenler), *Yurttaşlığı Yeniden Düşünmek: Sosyolojik, Hukuki ve Siyasal Tartışmalar* (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2014) 307 vd.
- 3 743 sayılı Eski Türk Medeni Kanunu’nun evli kadının soyadına ilişkin hükmüne karşı Anayasa Mahkemesi’ne başvuran hâkimin gerekçesi, bugün de geçerliliğini koruyan argümanlarla oldukça açık bir biçimde eşitsizliği göstermiştir. Bakınız Anayasa Mahkemesi, E 1997/61 K 1998/59, 29.09.1998, (RG 15.11.2002/24937).

(AYM) hak ihlali kararları çıkmasına⁴ ve AYM’nin Türk Medeni Kanunu’nda yer alan kuralı iptal etmesine karşın hukuki mücadele konusu olmaya devam etmektedir.⁵

AYM’nin 22 Şubat 2023 tarihli kararına⁶ karşın Türkiye’de iptal edilen kuralın aynen kabul edilmesine yönelik çabalar, evli kadının soyadı konusunda kalıcı bir çözüme yaklaşmadığını gösterir⁷. Yasama organı yirmi üç aydan fazla bir süre geçmesine rağmen yürürlükten kaldırılan madde yerine henüz bir düzenleme yapmamıştır. Ancak yasal dayanağı kalmayan kural, hâlâ eskisi gibi uygulanıyor: Kadının evlilikle soyadını değiştirmeye zorlanması ya da kendi soyadını değiştirmeden koruyabilmek için dava açmak zorunda bırakılması usulü sürdürülüyor⁸. Hükmün iptal edilmesinden sonra ilgili idarelerin kanunda düzenleme yapılmadığı gerekçesiyle anayasaya aykırı uygulamayı sürdürmesinin hukukun temel ilkelerine uymadığı ortadadır. Ancak burada mahkemelerin tutumu oldukça önemli. İlk derece mahkemelerinden itibaren her aşamada, kadını soyadını değiştirmeye zorlayacak kanuni bir temelin kalmadığı tespit edilerek söz konusu uygulamanın kanuna dayanmayan bir müdahale oluşturduğu kararın gerekçesinde açıkça tartışılmadıkça ayrımcılığa dayanan hak ihlalleri devam edecektir. Kanun hükmünün iptal edilmesinden önceki gerekçelerin aynen tekrarlanması ve kadının soyadına müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığının belirtilmemesi eksiklik yaratacaktır.

4 Genel olarak, evli kadının soyadına yönelik insan hakları hukuku alanındaki yargısal uygulamalar hakkında bakınız Gülay Arslan Öncü, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı*, (BETA 2011) 231-235; farklı mahkeme kararlarının incelemesi için bakınız Deniz Ergene, ‘İnsan Hakları Hukukundaki Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kadının ve Çocuğun Soyadı Meselesi ve Medeni Kanun’da Değişiklik Önerisi’, (2011) 31(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 123-176; bu davaların değerlendirilmesi için bakınız Serap Helvacı, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı’ (2015) 35(1) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 157-169; Türkiye’de evli kadının soyadına ilişkin tarihi değişimleri ele alan inceleme için bakınız Bahar Öcal Apaydın, ‘Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözüme Kavuşturulmuş mudur?’ (2015) 6(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 425, 436-449.

5 Bu nedenle farklı açılardan ele alınmaya devam ediliyor. Kadının evlenmekle değişen kimliğinin politik tahakküm perspektifinden değerlendirilmesi için bakınız Birden Güngören Bulgan, ‘Kadının Evlendikten Sonra Devlet Karşısında Değişen Kimliği’ iç Zeynep Özlem Üskül Engin, Dolunay Çörek ve Göktürk Öcal (edr), *Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk* Cilt:2 (On İki Levha 2021) 19-65.

AYM’nin iptal kararının konuyla ilgili önceki içtihatlarından ayrılma noktaları, gerekçesi ve karşı oylarla ilgili eleştiriler için bakınız Bezar Eylem Ekinci, ‘Anayasa Hukukuna Feminist Yaklaşımlar ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine İlişkin Genel Bir Değerlendirme’ iç Gülriz Uygur ve Nadire Özdemir (edr), *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (4.Baskı, Seçkin 2025) 193 vd; AYM’nin iptal kararının “feminist teori” perspektifinden analizi için bakınız Başak Ekinci, *Feminist Teori Bakımından Anayasa Mahkemesi Kararları* (On İki Levha 2024) 346 vd, 368 vd; anılan karardaki karşı oy yazılarının incelemesi için bakınız Yılmaz (n 2) 183 vd.

6 Anayasa Mahkemesi, E 2022/155 K 2023/38, 22.02.2023, (RG 28.04.2023/32174).

7 İptal edilen kuralın aynen kabul edilmesi yönündeki çalışmalara da değinerek bunu, AYM’nin üye yapısını ve önceki AYM kararlarını da göz önünde bulundurarak “muhtemel” Anayasaya uygunluk incelemesi bakımından ele alan bir çalışma için bakınız Başak Ekinci (n 5) 329-331.

8 Düzenlemenin iptal edilmesinden sonra açılan davalar önceki davalardan herhangi bir açıdan farklılık göstermemektedir. Örneğin, hükmün yürürlükte olduğu 2021 yılındaki gibi 2025 yılında da dava, Aile Mahkemesinde eşe ve ilgili nüfus idaresine karşı açılmaktadır. Ayrıca 2025 yılında ilgili nüfus idaresinin mahkemeye sunduğu düzenlemenin iptal edilmesinden sonra “uygulamaya ilişkin esas belirlenme”diği beyanı idari pratik bakımından dikkate değerdir. Bakınız İstanbul 5 Aile Mahkemesi, E 2025/480 K 2025/706, 27.11.2025. Karara ve güncel yargı uygulamasına erişmemi sağladığı için Avukat Eylem İlgün Bekircan ve Utku Ilgaz Satılmış’a teşekkür ederim; AYM’nin iptal kararından sonra konuyla ilgili yapılan çalışmalarda da hükmün uygulanmasına devam edildiği dile getirilmiştir. Bakınız Seda Baş ve Sezgin Baş, ‘Anayasa Mahkemesi’nin TMK m. 187 Hükmüne İlişkin İptal Kararından Sonra Evlenen Kadının Soyadı’ (2024) 4(2) Kırkkale Hukuk Mecmuası 493, 495, 512.

Mahkemelerin kadını soyadını değiştirmeye zorlayan hükmün iptal edildiğini bu şekilde görmezden gelmesi, kadının kendi soyadını kullanma hakkına ancak yargı kararıyla erişebileceği fikrini pekiştirecektir. Bu nedenle idari uygulamadan bağımsız olarak mahkemelerin bu tür davalarda ihlali tüm boyutlarıyla ortaya koyması, ayrımcılığın önlenmesinde önemli bir işleve sahiptir.

Farklı yargı kararlarını göz önünde tutarak konunun temelini belirlemek mümkün. Örneğin boşandıktan sonra annenin (velayet yetkisine sahip) çocuğuna soyadını vermesi talebini değerlendiren Yargıtay, çocuğun soyadının değişmesinin onun psikolojisi üzerinde olumsuz etkileri olacağını ve onda travmaya sebep olabileceğini gerekçe göstererek bozma kararları vermiştir⁹. Yargıtay başka kararlarında da “*ad veya soyadı niteliği gereği onu taşıyan kişi tarafından benimsendiğinde anlam taşır. Adını benimsemeyen kişiliği ile özdeşleştirmeyen kimsenin, adını değiştirmek istemesi en doğal hakkıdır*”¹⁰ cümleleriyle kişinin kendi adına ve soyadına yüklediği anlamın belirleyici olduğunu belirtmiştir. Yargıtay, soyadının değişmesini çocuğun psikolojisini etkileyebilecek hatta travmaya neden olabilecek derecede önemli görürken neden kadının evlendikten sonra ister tamamen ister kısmen soyadının değişmesinin psikolojik etkilerini uzun süre değerlendirmemiştir¹¹? Burada her iki talebin (evli kadının soyadını değiştirmeden kullanma, annenin çocuğuna kendi soyadını verme) erkeği üstün sayan/baba merkezli aile¹² tasavvurunu kabul etmediği için birbirine zıt görünse de aynı doğrultudaki gerekçelerle reddedildiğine dikkat etmek gerekir. Zaten Yargıtay bu kararlarından birinde “*bu ise Türk Medeni Kanunu’nun benimsediği aile birliğinin ve bütünlüğünün kocanın soyadı üzerinden devamına ilişkin genel prensibi ve kamu düzenini bozar*”¹³ gerekçesini açıkça ortaya koymuştu. Bilindiği gibi Yargıtay, evli kadının soyadını değiştirmeden kullanması talebini kabul etmekte¹⁴ ancak bu kez de

9 Yargıtay 18 HD, E 2012/13301 K 2013/4371 21.03.2013; Yargıtay 18 HD, E 2013/9343 K 2013/10704, 18.06.2013; Yargıtay HGK, E 2013/1755 K 2015/1039, 13.03.2015; Yargıtay HGK, E 2013/2352 K 2015/1710, 19.06.2015; Yargıtay 18 HD, E 2016/9861 K 2016/10849, 29.09.2016; boşanmadan sonra annenin çocuğuna kendi soyadını verme talebinin reddedilmesini “*aile hayatına saygı hakkı*” ve “*ayrımcılık yasağı*” kapsamında ele alan AYM kararları için bakınız Anayasa Mahkemesi, *Gülbu Özgüler*, Başvuru Numarası 2013/7979, 11.11.2015; Anayasa Mahkemesi, *Nurcan Yolcu*, Başvuru Numarası 2013/9880, 11.11.2015; Anayasa Mahkemesi, *Deniz Altınbaş ve diğerleri*, Başvuru Numarası 2014/2033, 26.10.2017; Anayasa Mahkemesi, *Esra Ertan*, Başvuru Numarası 2022/4717, 28.05.2025.

10 Yargıtay 18 HD, E 2015/3787 K 2015/17157, 25.11.2015.

11 Kadının evlendikten sonra soyadını değiştirmeden koruyabilmesi talebinin reddedildiği dava örnekleri için bakınız Yargıtay 2 HD, E 2011/7737 K 2012/16695, 18.06.2012; eşini kaybettikten sonra kadının evlilikle aldığı soyadını evlenerek ya da “*babasının kütüğüne*” geçerek değiştirebileceği hakkında bakınız Yargıtay 18 HD, E 2013/19402 K 2014/6256, 03.04.2014; Yargıtay 2 HD, E 2013/23893 K 2014/9497, 21.04.2014; nitekim kadının soyadını değiştirmek zorunda kalmasının psikolojik etkileri daha önce yargısal süreçlere konu edilmiştir. Ayrıntılı inceleme için bakınız Ergene (n 4) 133.

12 Feminist yazarlar açısından kadının soyadından vazgeçmek zorunda kalması, evliliğin kadın için eşitsiz ve baskıcı bir kurum olarak değerlendirilmesinin sebepleri arasında yer alır. Bakınız Clare Chambers, *Against Marriage: An Egalitarian Defence of the Marriage-Free State* (Oxford University Press 2017) 11, 15; Türkiye’de soyadına ilişkin kanuni düzenlemeler yapılırken Parlamentoda sürdürülen tartışmalardan erkek merkezli düşüncüyü esas alan örnekleri için bakınız Nevin Ünal Özkorkut, “Kadının Vazgeçilebilir Kişilik Hakkı: Soyadı – Kadının Soyadı Üzerindeki Hakkının Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi” iç Fethi Gedikli (ed), *I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri* (On İki Levha 2014) 24 vd.

13 Yargıtay 2 HD, E 2011/7737 K 2012/16695, 18.06.2012.

14 Aile üyelerinin soyadına ilişkin kanuni düzenlemelerin eşitsiz temeli ve mahkeme kararlarıyla eşitsizliklerin uygulamada aşılmaya başlandığına dair tespitler için bakınız Çelebi (n 1) 540, 552, 557, 562; Bölge Adliye Mahkemelerinin de aynı yönde kararlar verdiği hakkında bakınız Gediz Kocabaş, *Evlenmenin Kadının Soyadına Etkisi* (Legal 2022) 174 vd.

kadının evlendikten sonra nüfus kaydının erkeğin nüfus kütüğüne “*nakledilmesine*” yapılan itirazları reddetmektedir¹⁵.

Tarihsel süreç nedeniyle Türkiye’de bir “kazanım” olarak algılanan¹⁶ kadının kimliğini kısmen koruyarak evlenmesi (soyadını koruyarak eşinin soyadını alması durumu/çift soyadı)¹⁷; kadının hayatını, her an herkesin gözetimine açtığı¹⁸ ve soyadı değişimini gerektiren her durumda tekrar (kimlik yenileme, pasaport değiştirme başta olmak üzere) işlem yapma zorunluluğu yaratmasıyla evlilik kararından vazgeçilmesine sebep olabilir. Ancak tüm bunlara rağmen kendi soyadını değiştirmeden kullanabilen evli kadına yönelik ayrımcı muameleler kadının seçimine ilişkin birtakım yargılar barındırdığından devam eden hak ihlalleri yaratmaktadır.

I. EVLİ KADININ SOYADINI KORUYABİLMEK İÇİN AÇTIĞI DAVADAKİ HAK İHLALLERİ

AYM’nin kadını evlenmekle kimliğini kısmen ya da tamamen değiştirmek zorunda bırakan kanun hükmünü iptal etmesinden önce evlenen kadının soyadını tek başına, değiştirmeden kullanabilmesi ancak mahkeme kararıyla mümkündür¹⁹. Her şeyden önce bir hakkın/özgürlüğün mahkeme kararıyla kullanılabilir olması başlı başına ihlaldir²⁰. Sadece davanın kime karşı, hangi yer mahkemesinde

- 15 Yargıtay 2 HD, E 2023/4244 K 2023/5280, 08.11.2023; ayrıca kadının nüfus kaydının taşınmasının yarattığı eşitsizliğe dair inceleme için bakınız Güngören Bulgan (n 5) 48 vd.
- 16 Almanya’da kadının çift soyadı taşımasının tarihi, sınırlılığı ve günlük hayatta uygulamada yaratabileceği eksiklikler hakkında tartışmalar için bakınız Ute Sacksofsky, ‘Eheliches Namensrecht im Zeichen der Gleichberechtigung’ (2009) 20(1) L’Homme. Europäische Zeitschrift für Feministische Geschichtswissenschaft 75, 76 ff, <<https://lhomme-archiv.univie.ac.at/lhomme-archiv/hefte/hefte-2000-2009/20-1-2009-namen/>>.
- 17 Normun kaynağı, dönüşümü ve yürürlükteki kanuna aynen alınması süreci hakkında inceleme için bakınız Kocabaş (n 14) 150-153.
- 18 Kadının adının (ve İngilizce’deki seslenme “*unvani*”nın) değişmesiyle medeni halinin “*daha kamusal*” olduğu ve iş yaşamı dâhil farklı alanlarda ayrımcılığa uğramasına sebep olduğu değerlendirilmesi hakkında bakınız Chambers (n 12) 80 ff. Bu durum literatürde pek çok yazar tarafından haklı olarak dile getirilmiştir. Bakınız Seda İrem Çakırca, ‘Evli Kadının Soyadına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi’ (2012) 70(2) İÜHF 145, 146, 151; Öcal Apaydın (n 4) 442; Güngören Bulgan (n 5) 33; sadece boşanma açısından bakınız Baş ve Baş (n 8) 507; bu durumu ve genel olarak Medeni Kanun’un 187.maddesini toplumsal cinsiyet bağlamında ele alan bir çalışma için ayrıca bakınız Özden Melis Uluğ, ‘“Soyadım kimliğimdir, evlenince kaybolmamalıdır”: Hegemonik erkeklik ile Medeni Kanun’un 187. maddesi arasındaki ilişkiye eleştirel bir bakış’ (2015) 7(2) Fe Dergi: Feminist Eleştiri 48-58, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/937007>>; Başak Ekinci (n 5) 350.
- 19 Bu davanın kime karşı, nasıl açılması gerektiğine ilişkin inceleme için bakınız Murat Oruç, ‘Evli Kadının Münhasıran Bekârlık Soyadını Kullanabilmesi’ (Temmuz 2016) (27) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 451, 458-463; ayrıca bu davanın “*kocanın hukukunu da etkile*”diği gerekçesiyle eşe karşı açılması gerektiği yönünde bakınız Yargıtay 2 HD, E 2011/8917 K 2012/23632, 04.10.2012; aynı yönde karar için bakınız Yargıtay 2 HD, E 2014/12986 K 2014/19228, 02.10.2014; AYM de soyadını değiştirmeden kullanma talebinin tüm uzun, olağan yargılama aşamalarından geçmesi gerektiğini evlenme başvurusuyla birlikte idareye bildirdiği bu yöndeki talebi reddedilen başvurunun doğrudan yaptığı bireysel başvuruda dile getirmiştir. Anayasa Mahkemesi, *Ayşe Sena Sezgin Arslan*, Başvuru Numarası 2014/13367, 15.04.2015. O tarih itibarıyla AYM’nin kadını başarısız ve masraflı yargılama yoluna sevk ettiği iddia edilebilir. Çünkü anılan son kararına yakın tarihte yapılmış başka bir başvuru, derece mahkemelerinin ve Yargıtay’ın kadının talebini kabul etmediğini açıkça göstermektedir. Bakınız Anayasa Mahkemesi, *Neşe Aslanbay Akbiyık*, Başvuru Numarası 2014/5836, 16.04.2015.
- 20 Bu nedenle AYM, ilgili hükmü iptal ederken hakkın masraf yapılarak mahkemeye başvurmayla kullanılmasının uygun olmadığına işaret etmiştir. Bakınız Anayasa Mahkemesi, E 2022/155 K 2023/38, 22.02.2023, (paragraf 41, 42).

açılacağına ilişkin uzmanlık bilgisi gerektirmesi ve dava masraflarının varlığı değil devletin koyduğu engellerin hak sahibi tarafından aşılması mecburiyeti de hakkın kullanımına ilişkin genel prensipleri ters yüz ettiğinden tek başına bir ihlaldir. Ancak bu tür davalar, yargılama sırasında başka ihlallerin de ortaya çıkmasına neden olabilir.

Kimliğe ilişkin davaların psikolojik ve hayata bakışı yansıtması dolayısıyla ideolojik yönü kuvvetli davalar olduğunu vurgulamaya gerek yok. Bu açıdan bakıldığında kadının evlendikten sonra hangi soyadını kullanacağını belirlediği davalar, toplumsal baskının güçlü olduğu ve kişinin inşa ettiği hayat görüşünü yansıttığı davalardır²¹. Bu olguyu, yargılama gerçekliğinden ayrı salt teorik bir bakışla ele alırsak sorunun tamamını göremeyiz.

Kimliğe ilişkin bu davaları açan kadınların devam eden hayatları ve birtakım hukuki/prosedürel işleri vardır. Yargıtay'ın kadının soyadını değiştirmeden kullanma talebini meşrulaştırmak için neden göstermesine gerek olmadığına dair kararları bulunmaktadır²². Ancak soyadını tek başına kullanmak isteyen kadının bu talebini duruşma salonunda “davalı eşi”ne karşı dile getirme, davayı takip etme ve çalışıyorsa duruşma için iş yerinden izin alma mecburiyeti içtihatların sınırını aşacak kadar canlıdır. Ayrıca içtihatlardan görülebileceği gibi bazen davalı idarenin²³ yaptığı temyiz başvuruları sürecin uzamasına yol açmaktadır. Bu nedenle davanın kabul edilmesini sağlamak ve/veya uzamasını engellemek gibi gündelik kaygılar dolayısıyla hukuk pratiğinde bu tür davalar açısından sıklıkla dile getirilen “tanınırlık”, “mesleki tanınırlık” gibi gerekçelere başvurmak zorunda kalmak dahi evlilikte eşitlik/cinsiyet eşitliği dışında başka bir kaygısı olmayan kadınlar için kendini ifade etme eksikliği yaratacak ve kadının gücünü azaltan bir etken olacaktır. Dava sonucunda mahkemenin kadının talebini kabul etmesi yeterli değildir. Kadının yargılama sırasında farklı nedenlerle talebini desteklemek zorunda hissetmesi dolayısıyla kendiliğinden korunmaya değer olan soyadı tercihini gerekçelendirmesi, burada anlatılmaya çalışılan ihlalin boyutlarını göstermektedir.

Kadının kendi soyadını değiştirmeden kullanabilmek için açtığı davalarda dava masrafının davacı/kadına bırakılması, hakkın kullanımını maddi bir koşula bağladığından başka bir ihlal zemini yaratmaktadır. Daha önce böyle bir davada kadının soyadını kullanma talebini kabul eden yerel mahkeme; ilgili nüfus müdürlüğünün kanunen taraf olduğu, davalı erkeğin dava açılmasına neden

21 Bu noktada Türkiye’de kadınların soyadı değişimi hakkındaki düşüncelerine ve eşinin soyadını kendi soyadıyla beraber kullanmayı tercih eden kadınların sosyal kimliklerine dair yapılan birkaç araştırma ve incelemeye bakmak kadınlar açısından evlendikten sonra soyadı değişiminin kültürel, politik karakterini kavramak bakımından önemlidir. Bu konuda üniversite öğrencilerine yapılan anket değerlendirmesi için bakınız Sırma Oya Tekvar, ‘Kişilik Hakkı Olarak Kadının Soyadı: Kadınların Evlendikten Sonra Soyadının Değişmesine Yönelik Eğilimleri ve Algısı’ (2017) 11(23) Toplum ve Demokrasi Dergisi, 209-222; çift soyadı kullanmayı tercih eden kadınlara ilişkin inceleme için bakınız Şebnem Beşe Canpolat, ‘Türkiye’de Evli Kadınların Soyadı Tercihi: İki Soyadı Kullanan Kadınların Demografik Özellikleri’ (2023) 47(3) Mülkiye Dergisi 1006-1048.

22 Yargıtay HGK, E 2014/889 K 2015/2011, 30.09.2015.

23 Her ne kadar burada nüfus müdürlüklerinin kararları temyiz ettiği içtihatlarla işaret edilse de bu çalışma içinde incelenen ilk derece mahkemesi kararlarından birinde “Nüfus idaresi davada hasım gösterilmişse de esasen bu dava Nüfus Hizmetleri Kanunundan değil Türk Medeni Kanununun 187.maddesi uygulamasından kaynaklanan bir dava” olduğu vurgulanarak sınırlı bir biçimde nüfus müdürlüğünün taraf sıfatı sorgulanmıştır. Bakınız Tekirdağ 1 Aile Mahkemesi, E 2021/216 K 2021/375, 14.10.2021.

olmadığı gerekçesiyle dava için yaptığı masrafların davacı kadına yüklenmesine karar vermiştir²⁴. Davanın açılmasına kadının değil hareketsiz kalınarak yaratılan hukuki boşluğa²⁵ dayanan idarenin neden olduğu düşünüldüğünde yerel mahkemenin kullandığı gerekçenin kadın açısından da geçerli olduğu görülecektir. Bu tür davalar için yapılan masrafın kamunun üzerine bırakılması gerekir²⁶.

İdarenin haksız müdahalesi sadece dava yoluyla aşılabildiğine göre bu davanın yarattığı ekonomik zararın tazmin edilmesi de tartışmalıdır. Kadının uğradığı zararın karşılanması için Anayasa’nın 125. maddesine paralel biçimde idareye başvurusu düşünülebilir. Ancak bunun da bir hukuki mücadele olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca başvurunun reddedilmesi halinde idareye dava açılması, tekrar dava masrafı yapılmasına ve komplike hukuki süreçlere başvurulmasına sebep olacağından kadının soyadını kullanmak için açtığı davalar bakımından giderim yolu olarak değerlendirilemez. Bunun yerine dava masraflarının kamunun üzerinde bırakılması daha basit ve dava açmayı kolaylaştıracak bir çözümdür.

II. SOYADINI DEĞİŞTİRMEYEN KULLANAN KADINA YAPILAN AYRIMCI MUAMELE ÖRNEKLERİ

Yukarıda aktarılan bu atmosfer, evlendikten sonra soyadını değiştirmeden kullanan kadınlar özelinde farklı sorunlar ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır. Kadın, eşinin soyadını kullanmadığında ortaya çıkabilecek toplumsal algı²⁷, günlük yaşamın içinde kaybolan sıradan zamanlarda dahi evlilik bağının kanıtlanması talebine kadar uzanmaktadır. Evlendikten sonra soyadını olduğu haliyle korumak isteyen kadının en başında maruz kaldığı eşitsizlik daha sonra soyadının değiştirilmeden kullanılması aşamasında da sürdürülmektedir. Bu nedenle kadının evlendikten sonra soyadını değiştirmeden, ekleme yapmadan tek başına kullanabilmesi; kendi soyadını kullanan evli kadının yaşadığı ayrımcılıktan ayrı düşünülemez. Yasal düzenlemelerle ya da mahkeme kararıyla evli kadının soyadını tek başına kullanabilmesine olanak sağlanması ayrımcılığı engellemeye yetmez. Bu anlamda devletin yükümlülüğü, evlendikten sonra kendi soyadını kullanan kadının karşılaştığı ayrımcı uygulamaları önlemektir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başlangıcındaki “*etkili koruma ve tanıma*” taahhüdü, aynı zamanda bu hakların anlaşılmasını, öğrenilmesini sağlamayı içermelidir. Dolayısıyla bu yükümlülük

24 Bakınız Ankara 11 Aile Mahkemesi, E 2012/1392 K 2014/824, 10.06.2014 (karara, *Kazancı Hukuk Mevzuat-İçtihat Bilgi Bankası/Kazancı Hukuk Otomasyon*dan ulaşılmıştır); evlendikten sonra kendi soyadını kullanma talebinin kabul edildiği ancak dava masrafının davacı üzerine yüklendiği başka bir örnek için bakınız Tekirdağ 1 Aile Mahkemesi, E 2021/216 K 2021/375, 14.10.2021.

25 Evli kadının soyadına ilişkin düzenleme yapılmamasının hukuki boşluk olarak değerlendirilmeyeceği hakkında bakınız Baş ve Baş (n 8) 510 vd.

26 Buradaki düşüncüyü, “*ayrımcılık mağdurları*”na adli yardım kapsamında harç muafiyeti sağlanması gerektiği tespitiyle karşılaştırınız Ulaş Karan, *Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Anayasa Hukuku İşığında Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasası* (On İki Levha 2017) 417.

27 Bu konudaki toplumsal algılar, taraflarca mahkemelere sunulan dava-cevap dilekçelerine de yansımaktadır. Erkeğin “*soyadını kullanmaktan kaçınma*”nın kadın açısından bir kusur olarak gösterildiği örnek dilekçe için bakınız Yargıtay 2 HD, E 2022/10638 K 2023/1327, 23.03.2023; ayrıca soyadını değiştirmeden kullanmak isteyen evli kadına karşı toplumsal tepkilerin örneklerle incelemesi için bakınız Orhan ve Yücel (n 2) 308-311.

kapsamında Türkiye, evlenmeden önceki soyadını değiştirmeden kullanan kadının, ayrımcılığa uğramaması için tedbir almak ve bu temel hakkı tanıtmak zorundadır. Bunun için öncelikle, “aile soyadı”nın²⁸ evlilik birliğini gösteren en önemli kriter olarak kabul edilmemesi gerekir²⁹. Hem yasal düzenlemeler hem hukuk uygulaması hak kazanımları anlamında çağrı yansıtmayan bu kabulden uzaklaştırılmalıdır. Üstelik Türkiye’de bunun önünde anayasadan doğan bir engel bulunmamaktadır³⁰. Kadın ile erkeğin soyadının aynı olması zorunluluğu, ortak soyadının seçiminde serbesti olsa bile, evlenmekle taraflardan birinin kimliğini değiştirmesine neden olur³¹. Modern toplumda kadın ya da erkek için böyle bir zorlamaya gerçekten ihtiyaç var mı³² sorusu, evliliğin geleneksel yapısının sorgulanmasını da gerektirir³³. Türkiye’de evlilik bağının resmî tören/işlemlerle kurulması, ilgili

- 28 Her ne kadar Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun E 2014/889 K 2015/2011, 30.09.2015 tarihli kararında “*aile birliğinin sağlanmasında ortak bir soyadın kullanılmasının etkisinin bulunmadığı*” şeklinde tespiti olsa da soyadının herhangi bir aile ya da soya dâhil olmanın önemli bir göstergesi olarak açıklandığı kararları da vardır. Örnek için bakınız Yargıtay HGK, E 2013/2352 K 2015/1710, 19.06.2015; Yargıtay’ın “*soyadı aile içerisinde yer alan bireyleri birbirine bağlayan ve o aileyi diğer ailerden ayırmaya yarayan bir simge*” olarak gördüğü kararı için bakınız Yargıtay 18 HD, E 2016/9861 K 2016/10849, 29.09.2016; ayrıca bakınız Yargıtay 8 HD, E 2017/806 K 2017/1478, 09.02.2017.
- 29 Çocuklara olan etkisini de dile getirerek “*zorunlu ortak soyadı*”nın gerekliliği konusunda aksi görüş için bakınız Yıldız Abik, *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı* (Seçkin 2005) 266; “aile soyadı”nın “*aile hayatının korunması*” konusundaki etkileri hakkında aksi görüş için bakınız Süleyman Mortaş, ‘Evlene Kadın ile Velayeti Kadına Bırakılan Çocuğun Soyadının Belirlenmesinde “Kocanın Soyadı” Parametresi’ (2016) 20(2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 311, 328 vd; psikolojik yönünü de düşünerek “aile soyadının”, “aile birliği” açısından önemine dair aksi görüş için bakınız Mürşide Şimşek, ‘Aile Birliğinin ve Kişilik Hakkının Korunması Bağlamında Evlenen Kadının Soyadı’ (Temmuz-Aralık 2023) (48) Yasama Dergisi 79, 99 vd, 105.
- 30 Ece Göztepe, ‘Anayasal Eşitlik İlkesi Açısından Evlilikte Kadınların Soyadı’ (1999) 54(2) Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 101, 118.
Evlene kişiler aynı soyadı taşıma zorunluluğu getirmeyen ülkeler de bulunur. Ayrıntılı bilgi için bakınız S. Nazan Moroğlu, *Kadının Soyadı* (Beta 1999) 49, 65-68, 75-78; Haldûk N. Nomer, ‘Avrupa Birliği’ne Üye Devletlerde ve Türkiye’de Evlenen Kadının ve Ortak Çocuğun Soyadı’ (2002) 22(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 421, 424-442; Abik (n 29) 67-70; Seda İrem Çakırca, ‘Kadın Erkek Eşitliği Açısından MK.m.187’nin Değerlendirilmesi’, *Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan* Cilt:1 (On İki Levha 2010), 736-739; Serkan Ayan, ‘Anayasa Mahkemesi Kararları ve Çocuklar ile Kadının Soyadına İlişkin Değişiklik Tasarısı Taslağı Işığında Soyadının İlk Kez Edinilmesi, Kendiliğinden Değişmesi ve Değiştirilmesi’ (2012) 16(4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 19, 45 vd; Başak Başoğlu, ‘“*Adın Ne Değeri Var?*” – Evliliğin Kadının Soyadına Etkisi’ (2017) 15(176) Legal Hukuk Dergisi 3881, 3905-3910; Çelebi (n 1) 590-600.
- 31 Kimin soyadının ortak soyadı olarak belirleneceği konusunda serbestinin, Japonya uygulamasında kadın açısından farklı bir durum yaratmayıp soyadını değiştirmek zorunda kalan dünyanın başka bir yerindeki evli kadınlarla benzer sorunlar yarattığına ilişkin tespit ve Japonya’da “*aile soyadı*” tarihi ve buna yönelik itirazlar hakkında bakınız Sumiko Hoshino, ‘Married Couples, Separate Surnames: A Step toward More Pluralistic Lifestyles’, Minako Hara (tr), (December 1989) 3(1) Review of Japanese Culture and Society 53-59.
- 32 Aynı yönde görüş için bakınız Nomer (n 30) 448; Çakırca, ‘Kadın Erkek Eşitliği Açısından MK.m.187’nin Değerlendirilmesi’ (n 30) 748; Gülşah Sinem Aydın, ‘Türk Medeni Kanunu M.187 (Anayasa Mahkemesinin 187. Maddenin İptal İstemini Red Kararı ve Gerekli Görülen Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme)’, *Prof. Dr. Mustafa Durula Armağan* (Filiz 2013) 267, 270 vd; Ünal Özkorkut (n 12) 30; Başoğlu (n 30) 3911; Esra Dursun, *Türk Medeni Hukukunda Kadın ve Çocuğun Soyadı* (On İki Levha 2018) 116 vd; Ayşe Havutcu ve Yasemin Kalkancı, ‘Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Kadının Soyadı’ (2020) 6(2) İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 135, 170.
- 33 Amerika Birleşik Devletleri’nde çoğu eyalette buna ilişkin zorlayıcı bir hüküm olmadığı bilgisinin yer aldığı eski tarihli bir çalışmada, kadınların eşlerinin soyadını almasının “*o kadar yerleşik*” bir “*gelenek*” olduğu belirtilir ki bu durumun kadının psikolojisi üzerinde oluşturabileceği etkilerin “*bir inceleme alanı*” gibi görülmediği ancak konunun psikolojik danışma süreçlerinde ele alınması gereken önemli ve isim tercihinin toplumsal dönüşümleri yansıtabilecek bir konu olduğu vurgulanmıştır. Bakınız Penelope Wasson Dralle and Kathelynn Mackiewicz, ‘Psychological impact of women’s name change at marriage: Literature review and implications for further study’ (1981) 9(3) The American Journal of Family Therapy 50, 51, 54.

kamusal makamların bu bilgiye her zaman erişebilmesini sağlar. Resmî işlem ve kayıtların yerine ortak soyadı, kamusal makamlar açısından evlilik bağının gösterilmesi için belirleyici ve hatta işlevsel değildir. Bu anlamda farklı soyadı karışıklığa ya da düzensizliğe yol açmaz. Ortak soyadı kullanımı, resmî kayıtlara erişimi olmayan toplum açısından bir gösterge işlevine sahip olabilir. Ancak bu noktada şu soru sorulmalıdır: Toplumun iki kişinin evli olup olmadığını bilmesinde ne gibi bir yarar söz konusu olabilir? Daha doğru bir soruyla toplumun bu konudaki çıkarı, hukuken her durumda korunmaya değer midir?

Kendi soyadını değiştirmeden kullanan evli kadın, eşinin soyadını alan ya da çift soyadı kullanan kadınların kullanabildiği bazı imkânlardan mahrum kalmaktadır. Örneğin Türk Hava Yolları (THY) aynı soyadına sahip olmayı, aile indirimi olarak duyurduğu bilet satış kampanyasından yararlanma şartları arasında saymıştır. Farklı soyadına sahip bireyler, internet rezervasyonlarıyla kampanyadan yararlandırılmadığı gibi bu imkânı telefon aracılığıyla da kullanamamaktadır³⁴. Üstelik bu kampanya düzenli aralıklarla ve aynı koşullarla yani kendi soyadını kullanan evli kadın dışarıda bırakılarak tekrarlanmaktadır³⁵. 2025 yılı için yapılan duyuruya dikkat edilirse şirketin, kendi aile tanımını bile yaptığı ve bu kavramla sadece “*aynı soyadını taşıyan aile bireylerini*” işaret ettiği görülebilir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu madde 5, ulaşım hizmetleri sağlayan gerçek ve tüzel kişilere hizmetten yararlanma konusunda ayrımcılık yapma yasağı getirmiştir. Buna rağmen anılan şirketin böyle bir sınırlama getirmesi ve kendine ait farklı bir aile tanımı yapması, soyadını değiştirmeden kullanan kadının otomatik olarak farklı muameleyle karşılaşmasına yol açmaktadır³⁶. Oysa kamu payı dolayısıyla devletin yönetim ve kararların alınması üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu tür şirketlerde³⁷, kendi soyadını değiştirmeden kullanmaya dayanarak evli kadına ayrımcılık yapılmasının öncelikle ve uygulamaya geçirilmeden engellenmesi zorunluluğu, devletin pozitif

34 Bu bilgi ilgili hava yolu taşıma şirketinin çağrı merkeziyle 09 Mart 2023 tarihinde yapılan konuşmadan elde edilmiştir; 15 Ekim 2022-11 Nisan 2023 tarihlerinde yapılacak alımlar için duyurulan indirimden, yalnızca eşinin soyadını ya da çift soyadı kullanan kadınlar yararlanabilmektedir. Söz konusu kampanya şartları şu şekildedir: “...*Kampanya kapsamında, aynı rezervasyon kaydında ... yolcuların aynı soyadı taşıması durumunda ... indirim uygulanacaktır.*”

...

Kampanyadan faydalanılabilmesi için tüm aile bireylerinin soyadı hanesi, aynı şekilde doldurulmalıdır.

Çift soyadına sahip kişiler rezervasyon sırasında soyadı kısmına beraber seyahat edeceği ailesine ait soyadı girmelidir. Diğer soyadları isim hanesine, isimlerinden sonra girilmelidir...” (vurgular eklenmiştir), <<https://www.turkishairlines.com/tr-int/kampanyalar/aile-indirimi/>> Erişim Tarihi 09 Mart 2023.

35 “*Kampanya ... 1 Kasım 2025-15 Mart 2026 arasında ... biletler için geçerlidir.*”

...

• *Kampanya kapsamında aynı rezervasyon kaydında ... tüm yolcuların aynı soyadı taşıması durumunda ... indirim uygulanacaktır.*

...

• *Kampanyadan faydalanılabilmesi için tüm aile bireylerinin soyadı hanesi aynı şekilde doldurulmalıdır.*

• *Çift soyadına sahip kişiler rezervasyon sırasında soyadı kısmına beraber seyahat edeceği ailesine ait soyadı girmelidir. Diğer soyadları isim hanesine, isimlerinden sonra girilmelidir...*

**Kampanya kapsamında “aile” ifadesi aynı soyadını taşıyan aile bireyleri ile sınırlı olarak kullanılmaktadır.*” (vurgular eklenmiştir), <<https://www.turkishairlines.com/tr-kt/ucus-firsatları-kktc-antalya-istanbul-ucuslarında-aile-indirimi>> Erişim Tarihi 1 Aralık 2025.

36 “Ayrımcılık yasağı”nın içeriği düşünüldüğünde bunun soyadına dair bireysel tercihe dayanan farklı bir uygulama olduğu ortadadır. Türkiye’de “ayrımcılık yasağı”nın tanımlanması, anayasadaki hükmün herkes için bağlayıcı/yasaklayıcı niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız Karan (n 26) 77-79, 152-156.

37 THY, 6741 sayılı Kanun ile kurulan Türkiye Varlık Fonu yapısına dâhildir.

yükümlülükleri açısından tartışmasıdır. Kampanyalar dâhil şirketteki tüm politikaların insan hakları dikkate alınarak yapılması ve işleyişin buna uygun olup olmadığının denetlenmesi gerekmektedir.

Hukuku gündelik hayatın işleyişinden ayrı düşünmek, onu teorik alana sıkıştırmak, en başta hukukun düzenleme alanına aykırıdır. Evlendikten sonra kendi soyadını var olduğu haliyle kullanan kadının karşılaştığı ayrımcı uygulamalar da günlük hayatın akışından uzaklaştırılarak düşünülemez³⁸. Ayrımcı uygulamalar, her zaman yukarıdaki örnekte yer aldığı gibi açıkça duyurulmaz, çoğu zaman hukuk kuralının uygulanması esnasında ortaya çıkar. “Kamu sosyal tesisleri” arasında bulunan kamu misafirhanelerini işleten idareler, bu tesislerden yararlanma ilkelerini kendileri belirlemektedir. Bunlardan bazılarında misafirhanede aynı odada kalabilmek için evli olma şartı ya da eşyle aynı odada kalmak isteyenlerden “evlilik cüzdanı” istenmesi gibi kurallar öngörülmüştür³⁹. Böylece idare, bir “ilişki normu” üreterek bu hizmetten öngördüğü norma uygun kişilerce yararlanılmasını sağlamaktadır. “Kamu sosyal tesisleri”ndeki hizmetin bedelinin olması, idarenin bu tercihinin haklılaştırılmaz. Ancak bu mesele anılan yönüyle kendi soyadını kullanan evli kadının yaşadığı başka bir ayrımcılığı da vurgular: Uluslararası aile cüzdanının düzenlenmesi.

Uluslararası aile cüzdanı, Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu *Uluslararası Bir Aile Cüzdanı İhdasına İlişkin Sözleşme*⁴⁰ hükümlerine uygun biçimde düzenlenip bu sözleşmenin 1.maddesine (ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu 41.maddesine) göre evlenme töreninin sonunda evlenen kişilere teslim edilir. Uluslararası aile cüzdanı, Sözleşmenin 11.maddesinde belirtildiği şekilde tüm taraf devletlerde başkaca onaya ihtiyaç duyulmaksızın geçerli olması bakımından önemli bir belgedir⁴¹. Kadının evlendikten sonra kendi soyadını değiştirmeden kullanabilmesi evlendirme memuruna yapılacak bildirimle mümkün olmadığı için uluslararası aile cüzdanında kadının “evlenmeden sonraki soyadı” hanesi ya sadece eşinin soyadı ya da çift soyadı ile düzenlenir. Kadının mahkeme kararıyla kendi soyadını kullanması neticesinde uluslararası aile cüzdanı; ilk düzenlendiği haliyle kadının soyadına ilişkin güncel durumu göstermez, yani kadının kimliğini doğru bir şekilde yansıtmaz. Kendi soyadını değiştirmeden kullanan evli kadına kimliğini doğru şekilde yansıtan bir uluslararası aile cüzdanı verilmemesi, eşitlik ilkesine ve Sözleşme’ye aykırıdır. O halde kendi soyadını değiştirmeden kullanan kadının 1974 tarihli Sözleşme uyarınca çıkartılan uluslararası aile cüzdanı, yeniden mi düzenlenecektir?

38 Daha genel olarak kadına karşı olası ayrımcılığın pratikten doğduğu fikriyle karşılaştırınız Oya Boyar, ‘Anayasal Düzenlemelerin Kadının Hukuki Statüsü Açısından Değerlendirilmesi’ iç Gülay Akgül Yılmaz (ed), *ESKAR 2. Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Sempozyumu: Çalışma Hayatında Kadın* (Marmara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Merkezi 2017) 116.

39 **Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü Misafirhane Yönergesi** madde 13’te gösterilmesi mecburi belgeler arasında “*beraberinde eşi olanlar evlenme cüzdanı*” olarak sayılmıştır. Bakınız <<https://www.dhmi.gov.tr/Lists/KanunveYonetmelikler/Attachments/220/DHMI-Misafirhane-Yonergesi.pdf>> Erişim Tarihi 7 Aralık 2025; “*çift olarak konaklamak isteyenler*”e evli olması zorunluluğu getirilmesi hakkında ayrıca bakınız <https://bilecik.edu.tr/sks/Icerik/Misafirhanede_Uyulması_Gereken_Kurallar_cad2d> Erişim Tarihi 7 Aralık 2025; aynı kural için ayrıca bakınız <<https://sosyaltesisler.tau.edu.tr/kayit-ve-çıkış-işlemleri>> Erişim Tarihi 7 Aralık 2025.

40 12 Eylül 1974 tarihli *Convention Créant un Livret de Famille Internationale* dair “Onay Kanunu”, 13 Ağustos 1982 tarih, 17781 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

41 Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 3.maddesinde “*Bir aileyi oluşturan eş ve çocukların kimlik bilgilerini kapsayan ve uyruğunu kanıtlayan çok dilli resmî belge*” olarak tanımlanmıştır. Nüfus Hizmetleri Kanunu, Kanun Numarası: 5490, Kabul Tarihi: 29 Nisan 2006, RG 25.4.2006/26153.

Nüfus müdürlüklerinin kadının soyadına ilişkin değişikliğin uluslararası aile cüzdanına işlenmesi talebiyle karşılaşma sayısı, uygulamanın bir örnek olup olmayacağını belirleyecektir. Nüfus müdürlükleri; 2, 11, 12.maddeleri başta olmak üzere yukarıda anılan Sözleşme’ye göre uluslararası aile cüzdanına sonradan çeşitli açıklamalar yazma yetkisine sahiptir. Hatta uluslararası aile cüzdanının kişinin güncel durumuna uygun olması bir zorunluluktur. Ancak uygulamada, nüfus müdürlüklerinin kadını yeni bir uluslararası aile cüzdanı çıkartmaya yönlendirmesi olasılığı yüksektir⁴². Bu sebeple çıkartılacak yeni bir uluslararası aile cüzdanı, kadın için yeni bir mali külfettir⁴³. Çünkü bu hâl, Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 41.maddesinde işaret edilen bedel alınmayacak durumlar arasında sayılmamıştır. Nüfus müdürlüğünün var olan “aile cüzdanı” üzerinde değişiklik yapması, daha az külfetlidir ancak nüfus müdürlüğüne gidip işlem yapılması zorunluluğu devam ettiği için kendi soyadını kullanan evli kadın açısından hâlâ ayrımcı bir muamele oluşturmaktadır. Gelişen ve dijital ortamdan alınan nüfus kayıt örnekleri ya da Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu *Çok Dilde Nüfus Kayıt Örnekleri Verilmesine Dair Sözleşme*⁴⁴ uyarınca alınacak kayıtların ayrımcılığı engelleyebileceğini düşünmek doğru değildir. Türkiye her iki Sözleşme’ye de taraf olduğuna göre bu Sözleşmeleri tüm vatandaşlar bakımından eksiksiz biçimde uygulamak zorundadır. Öte yandan 1976 tarihli Sözleşme uyarınca alınacak belgelerin yeterli olduğu argümanı savunulursa Türkiye’de uluslararası aile cüzdanı düzenlenmesine ve evlenme başvurusu sırasında bunun için para ödenmesine gerek olmamalıdır.

Başka bir farklı muamele örneği, devlet üniversitelerinin yerleşkelerine yapılacak ziyaretlerde ortaya çıkmaktadır. Devlet üniversitelerinde görevli dışındaki kişilerin, personel ya da öğrencilerin misafirlerinin yerleşkelere girebilmesi için alınan bazı tedbirler, uygulanan giriş kuralları bulunmaktadır. Örneğin, Galatasaray Üniversitesi’nde personel ya da öğrencilerin misafirlerinin girişleri “*yetkili makamların talimatı*”na göre belirlenir⁴⁵. Uygulamadan elde edilen bilgiye göre bu talimatlar doğrultusunda öğrenciler, aynı soyadını taşıyan aile bireylerini ziyaretçi olarak yerleşkeye davet edebileceklerdir. Nitekim erkeğin öğrenci, kendi soyadını kullanan kadının ziyaretçi olduğu bir örnekte, erkek öğrenciden farklı soyadı taşıyan kadın ziyaretçiye yöneltilen ilk “güvenlik” sorusu, eşyle soyadının “tutmama” nedeni olmuştur. Uygulamada, ziyaretçisiyle aynı soyadına sahip olması halinde öğrencinin beyanı yeterli olurken eşinden farklı soyadı taşıması halinde tarafların beyanının yeterli olmadığı ayrıca evliliği ispat edecek ek bir belge sunmalarının istendiği görülmektedir. Buna benzer durumlarda kadının evlendikten sonra soyadını, mahkeme kararıyla

42 Bu taleple yapılan bir başvuruda, Tekirdağ Süleymanpaşa İlçe Nüfus Müdürlüğü ilk önce yeni bir uluslararası aile cüzdanı çıkartılması gerektiği şeklinde görüş bildirmiş ancak daha sonra soyadına ilişkin mahkeme kararı, Nüfus Müdürü tarafından uluslararası aile cüzdanına işlenmiştir.

43 2025 yılında “aile cüzdanları” bedeli, 1010 TL olarak belirlenmiştir. Bakınız <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241231-11.htm>> Erişim Tarihi 12 Aralık 2025. 2026 yılında “aile cüzdanları” bedeli, 1202 TL olarak belirlenmiştir. Bakınız. <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/12/20251224-6.htm>> Erişim Tarihi 24 Aralık 2025.

44 8 Eylül 1976 tarihli *Convention Relative à la Délivrance Dextraits Plurilingues D’actes de L’état Civile* dair “Onay Kanunu”, 12 Eylül 1984 tarih, 18513 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

45 Galatasaray Üniversitesi Koruma ve Güvenlik Hizmetleri Yönergesi “**Mezun, emekli personel ve ziyaretçilere ilişkin güvenlik uygulamaları Madde 16** – (1) Mezun, emekli personel ve ziyaretçilerin yerleşkeye giriş çıkış saatleri ile ziyaret usul ve esasları yetkili makamların talimatları doğrultusunda düzenlenir.” <<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/204528?AspxAutoDetectCookieSupport=1>> Erişim Tarihi 7 Aralık 2025.

da olsa, “koruyabilmesi”nin imkânsızlığı algısının toplumda edindiği sağlam yer⁴⁶; ilk elden tecrübe edilebilir ve devletin insan haklarına ilişkin tanıtma yükümlülüğünün önemini tekrar ortaya çıkarır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de evli kadının soyadını değiştirmeden kullanmak istemesi konusunda insan hakları hukukuna uygun bir yöntem bulunmamaktadır. AYM’nin iptal kararı öncesindeki uygulama, “dava açmayı göze alabilen belirli bir ekonomik refaha sahip” kadının sabrını temel alarak sorunu sadece dolanmaktaydı⁴⁷. AYM’nin verdiği iptal kararı pratik fark yarat(a)mamıştır. İptal kararının yürürlüğe girmesinden sonra da uygulamadan dolayı kadının kendi soyadını kullanmak için hâlâ dava açması gerekmektedir. Hak kaybını önlemek için yetkili ve görevli mahkemenin tespit edilmesinin önemi düşünüldüğünde bir hukukçudan yardım alma zorunluluğu ve profesyonel hukuki yardım için harcama yapılması, kadının kendi soyadını kullanabilmesini ekonomik bir yük haline dönüştürmektedir. Böylesi bir usulün insan hakları hukuku anlamında giderim sağlamayacağı açıktır.

İhlal, sadece kadının evlenmeden önceki soyadını değiştirmeden kullanabilmesi için verdiği hukuki mücadelede bulunmaz. Evlendikten sonra kendi soyadını koruyabilen kadın, hayatının geri kalanında “aile soyadını reddettiği” için farklı uygulamaların, yukarıda gösterilen örneklerde olduğu gibi kimi çevrelerde ayrımcılığa yol açan tutumların hedefinde bulunmaktadır. Evlendikten sonra kendi soyadını kullanan kadının, evlenmekle kocasının soyadını alan kadın karşısında bazen açıkça bazen örtülü olarak farklı muameleye uğratılması, erkeği üstün tutan evlilik adetlerinin ödüllendirilmesi neticesini doğurmaktadır.

Uygulama gösteriyor ki kanun koyucu tarafından kadının evlendikten sonra soyadını değiştir(me)mesine ilişkin yeni bir düzenleme yapılmadığı sürece kadınlar soyadını ancak dava açarak kullanabilecektir. Oysa AYM’nin isim değişikliğine ilişkin kararlarında adın korunmasının pozitif yükümlülükler kapsamında değerlendirildiği görülebilir⁴⁸. Kadının evlendikten sonra adının korunması da bu kapsamda düşünülmelidir. Hem anayasal hükümlerle hem uluslararası

46 Bu düşüncenin yerleşmesinde kadın erkek ilişkisine yönelik toplumsal kalıpların önemli bir katkısı olduğu inkâr edilemez. Bu konudaki “inançların”, “cinsiyet ilişkilerine dair toplumsal gerçekliği” (“*gesellschaftliche Realität des Geschlechterverhältniss*”) şekillendirdiği” tespiti için bakınız Sacksofsky (n 16) 81.

47 AYM’nin iptal kararı öncesinde yapılan çalışmalarda konunun mutlaka kanuni düzenlemelerle aşılması gerektiği belirtilmiştir. Bakınız Mortaş (n 29) 359; dava açmanın masrafları ve süresi göz önüne alınarak davacı kadın bakımından, yargılama yükü getirmesi nedeniyle mahkemeler açısından değerlendirilerek kanuni düzenleme yapılması gerektiğine dair bakınız Oruç (n 19) 464; Dursun (n 32) 110, 137; Burcu Bahar Çataloğlu ve Seldağ Güneş Peschke, ‘30.09.2015 Tarihli HGK Kararı ve Sonrası Evli Kadının Soyadına İlişkin Bir Değerlendirme’ (2020) 69(2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 399, 413, 415; Havutcu ve Kalkancı (n 32) 170; soyadının dava yoluyla korunabilmesinin “*hakları kullanmada eşitlik*”e aykırı olduğu ve konuyla ilgili mevzuatın tamamının dikkate alınarak yeniden düzenleme yapılması gerektiği hakkında bakınız Ece Göztepe, ‘Anayasa Mahkemesi Kararlarının İç Uyumu ve Aile Hukukuna Etkisi Sorunu: Soyadı ve Aile Konutuna İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının Analizi’ iç Sibel Özel, Hatice Selin Pürselim Arning, Özlem Karaman Coşgun ve Hanife Doğrusöz Koşut (edr), *Özel Hukukun Güncel Sorunları ve Anayasa’nın Özel Hukuka Etkileri* Cilt:1, (On İki Levha 2022) 193, 203.

48 Anayasa Mahkemesi, *Osman Çaltışkan*, Başvuru Numarası 2021/11242, 13.05.2025, (paragraf 13).

antlaşmalarla “evlilikte kadın erkek eşitliğini” destekleme yükümlülüğü altında bulunan devletin bu konuda alabileceği bazı tedbirler bulunmaktadır.

Hukuki düzenlemenin eksik kaldığı mevcut durumu dikkate alarak ve bunun doğurduğu ihlalleri aşmak amacıyla aşağıda sıralanacak tedbirler, aynı zamanda kendi soyadını değiştirmeden kullanma talebinin belirli bir ekonomik seviyeye sahip kadınlar arasına sıkışmasını engelleyecektir. Ayrıca hangi Medeni Kanun döneminde evlendiğinden, evliliğin üzerinden kaç sene geçtiğinden bağımsız olarak kendi soyadını tek başına kullanmak isteyen tüm kadınlar için ayrımcı uygulamaları ortadan kaldırmaya da elverişlidir. Kadın üzerindeki tahakkümü besleme potansiyelini engellemek için evli kadının soyadı tercihini, içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve sosyal koşullara bakarak analiz etmekten kaçınmak gerekir.

Yukarıda belirtildiği gibi ideal olan, kadının evlenirken soyadını kısmen de olsa değiştirmeye zorlanmamasıdır.

Soyadının mevcut haliyle korunarak kullanılması için açılacak davalarda, davacı (evli) kadından ekonomik durumundan bağımsız olarak yargılama harcı alınmamalı, dava masrafları kamunun üzerine bırakılmalıdır. Adli yardım kapsamında dava masraflarından muafiyete karar verilebileceğine ilişkin kanuni düzenlemeler kıyas yoluyla burada da uygulanabilir ve kadının yargılama için harcama yaparak uğradığı ayrımcılığın pekiştirilmesi Türk Yargı sistemindeki bu usulle aşılabilir. Ayrıca yukarıda gösterildiği gibi kadın, soyadını değiştirmeden kullanabilmek için yargı hizmetine başvurmaya zorlandığından AYM’nin dava masrafları için yaptığı, “*yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması için doğası gereğidir*”⁴⁹ şeklindeki değerlendirme böyle bir durumda geçerliliğini yitirmektedir. Soyadını koruyabilmek için yargı hizmeti almaya mecbur edilmesi karşısında, kadının dava masraflarının ödemesi adil değildir. Kadının evlenmekle soyadının değiştirilmesi aleyhine açılan davalara, “cinsiyet temelli ayrımcı muamele” yaratan kanunların ve/veya idari uygulamaların sebep olduğu oldukça açıktır. Bu nedenle evlilik dolayısıyla soyadını değiştirmek istemeyen kadının, dava harcından ve masraflarından muaf tutularak mahkemeye başvurması ve yargılama sonucunda dava masraflarının kamunun üzerine bırakılması yöntemi uygulanmalıdır. Üstelik bu tedbir, kadının evlenirken soyadını koruyacağına ilişkin yeni bir düzenleme yapılsa bile AYM tarafından iptal edilen eski düzenleme döneminde evlenen ve artık kendi soyadını kullanmak isteyen kadın açısından da uzun süre başvurulabilecek niteliktedir. Bu kadınlar olası yeni düzenlemeye tabi olmayacakları için kendi soyadını ancak dava açarak alabilecektir.

Kendi soyadını değiştirmeden kullanan evli kadının bu nedene dayanarak yapacağı ilk başvurularda kimlik değişikliği, gerekmesi halinde uluslararası aile cüzdanının yeniden çıkartılması ve benzeri değişiklik talepleri, harç ödenmemesi gereken istisnai haller olarak düzenlenmelidir. Evlendikten sonra soyadını değiştirmeden kullanabilmesi ancak dava yoluyla sağlandığına göre kendi soyadını tekrar kazandıktan sonra kadının yenilenmesi gereken resmî belgelerin mali yüküne katlanmaması gerekir.

49 Anayasa Mahkemesi, *Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim*, Başvuru Numarası 2017/21882, 10.02.2021, (paragraf 45); Anayasa Mahkemesi, *Çağan Sirek ve Trko Sirek*, Başvuru Numarası 2021/58761, 26.03.2025, (paragraf 25).

AYM'nin iptal kararı sonrasında dahi uygulama aynen devam ettirildiği için evlenme başvurusu işleme alınırken kadının kendi soyadını değiştirmeden kullanabilmesini sağlayacak hukuki yollara dair bilgilendirme, ilgili idarece yapılmalıdır.

Sadece evlenme başvurusu yapılırken değil daha sonra ilgili bakanlıklar tarafından kadınların evlenmeden önceki soyadını kullanabilmesini sağlayacak hukuki yollara ilişkin zorunlu bilgilendirme yapılmalıdır. Bu aynı zamanda kadının soyadını değiştirmeden kullanma hakkına sahip olduğu bilgisinin yaygınlaşmasını ve günlük hayatın işleyişinde kadın aleyhine geliştirilebilecek tutumların azalmasını sağlayacaktır.

“Ayrımcılık yasağı”nı düzenleyen mevzuat kapsamında ve devletin karar alma, yönetim mekanizmalarındaki etkisi dolayısıyla özellikle kamu payı olan şirketlerde, kampanyaların ve/veya şirket politikalarının belirlenmesinde insan haklarına uyma yükümlülüğü rehber ilkeler arasına alınmalı, bu ilkelerin uygulanmasına ilişkin düzenli değerlendirmeler/denetimler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abik Y, *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı* (Seçkin 2005).
- Arslan Öncü G, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı* (BETA 2011).
- Ayan S, ‘Anayasa Mahkemesi Kararları ve Çocuklar ile Kadının Soyadına İlişkin Değişiklik Tasarısı Taslağı Işığında Soyadının İlk Kez Edinilmesi, Kendiliğinden Değişmesi ve Değiştirilmesi’ (2012) 16(4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 19-90.
- Aydın GS, ‘Türk Medeni Kanunu M.187 (Anayasa Mahkemesinin 187. Maddenin İptal İstemini Red Kararı ve Gerekli Görülen Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme)’, *Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan* (Filiz 2013) 246-275.
- Baş S ve Baş S, ‘Anayasa Mahkemesi’nin TMK m. 187 Hükmüne İlişkin İptal Kararından Sonra Evlenen Kadının Soyadı’ (2024) 4(2) Kırıkkale Hukuk Mecmuası 493-526.
- Baçoğlu B, ‘“Adın Ne Değeri Var?” – Evliliğin Kadının Soyadına Etkisi’ (2017) 15(176) Legal Hukuk Dergisi 3881-3918.
- Beşe Canpolat Ş, ‘Türkiye’de Evli Kadınların Soyadı Tercihi: İki Soyadı Kullanan Kadınların Demografik Özellikleri’ (2023) 47(3) Mülkiye Dergisi 1006-1048.
- Boyar O, ‘Anayasal Düzenlemelerin Kadının Hukuki Statüsü Açısından Değerlendirilmesi’ iç Gülây Akgül Yılmaz (ed), *ESKAR 2. Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Sempozyumu: Çalışma Hayatında Kadın* (Marmara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Merkezi 2017) 103-117.
- Chambers C, *Against Marriage: An Egalitarian Defence of the Marriage-Free State* (Oxford University Press 2017).
- Çakırca Sİ, ‘Kadın Erkek Eşitliği Açısından MK.m.187’nin Değerlendirilmesi’, *Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan* Cilt:I (On İki Levha 2010) 703-748.
- Çakırca Sİ, ‘Evli Kadının Soyadına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi’ (2012) 70(2) İÜHFİM 145-164.
- Çataloğlu BB ve Güneş Peschke S, ‘30.09.2015 Tarihli HGK Kararı ve Sonrası Evli Kadının Soyadına İlişkin Bir Değerlendirme’ (2020) 69(2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 399 – 417.
- Çelebi Ö, ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Kadının Soyadı ve Soyadının Çocuğa Aktarımı’ (2019/2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 537-614.

- Dralle PW and Mackiewicz K, ‘Psychological impact of women’s name change at marriage: Literature review and implications for further study’ (1981) 9(3) *The American Journal of Family Therapy* 50-55.
- Dursun E, *Türk Medeni Hukukunda Kadın ve Çocuğun Soyadı* (On İki Levha 2018).
- Ekinci B, *Feminist Teori Bakımından Anayasa Mahkemesi Kararları* (On İki Levha 2024).
- Ekinci BE, ‘Anayasa Hukukuna Feminist Yaklaşımlar ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine İlişkin Genel Bir Değerlendirme’ iç Gülriz Uygur ve Nadire Özdemir (edr), *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (4.Baskı, Seçkin 2025) 163-220.
- Ergene D, ‘İnsan Hakları Hukukundaki Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kadının ve Çocuğun Soyadı Meselesi ve Medenî Kanununda Değişiklik Önerisi’ (2011) 31(2) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 123-176.
- Güngören Bulgan B, ‘Kadının Evlendikten Sonra Devlet Karşısında Değişen Kimliği’ iç Zeynep Özlem Üskül Engin, Dolunay Çörek ve Göktürk Öcal (edr), *Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk* Cilt:2 (On İki Levha 2021) 19-65.
- Göztepe E, ‘Anayasal Eşitlik İlkesi Açısından Evlilikte Kadınların Soyadı’ (1999) 54(2) *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 101-131.
- Göztepe E, ‘Anayasa Mahkemesi Kararlarının İç Uyumu ve Aile Hukukuna Etkisi Sorunu: Soyadı ve Aile Konutuna İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarının Analizi’ iç Sibel Özel, Hatice Selin Pürselim Arning, Özlem Karaman Coşgun ve Hanife Doğrusöz Koşut (edr), *Özel Hukukun Güncel Sorunları ve Anayasa’nın Özel Hukuka Etkileri* Cilt:1 (On İki Levha 2022) 187-204.
- Havutcu A ve Kalkancı Y, ‘Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Kadının Soyadı’ (2020) 6(2) *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 135-180.
- Helvacı S, ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı’ (2015) 35(1) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 157-169.
- Hoshino S, ‘Married Couples, Separate Surnames: A Step toward More Pluralistic Lifestyles’, Minako Hara (tr), (December 1989) 3(1) *Review of Japanese Culture and Society* 53-59.
- Karan U, *Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Anayasa Hukuku Işığında Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı* (On İki Levha 2017).
- Kocabaş G, *Evlenmenin Kadının Soyadına Etkisi* (Legal 2022).
- Moroğlu SN, *Kadının Soyadı* (Beta 1999).
- Mortaş S, ‘Evlenen Kadın ile Velayeti Kadına Bırakılan Çocuğun Soyadının Belirlenmesinde “Kocanın Soyadı” Parametresi’ (2016) 20(2) *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 311-369.
- Nomer HN, ‘Avrupa Birliği’ne Üye Devletlerde ve Türkiye’de Evlenen Kadının ve Ortak Çocuğun Soyadı’ (2002) 22(2) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 421-450.
- Orhan G ve Yücel YG, ‘Yurttaşlıkta “Ezeli” Eşitsizlik: Evli Kadının Kimliği’ iç Ayşe Durakbaşa, N. Aslı Şirin Öner, Funda Karapehlivan Şenel (derleyenler), *Yurttaşlığı Yeniden Düşünmek: Sosyolojik, Hukuki ve Siyasal Tartışmalar* (İstanbul Bilgi Üniversitesi 2014) 291-313.
- Oruç M, ‘Evli Kadının Münhasıran Bekârlık Soyadını Kullanabilmesi’ (Temmuz 2016) (27) *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 451-465.
- Öcal Apaydın B, ‘Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözümüne Kavuşturulmuş mudur?’ (2015) 6(2) *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 425-458.
- Sacksofsky U, ‘Eheliches Namensrecht im Zeichen der Gleichberechtigung’ (2009) 20(1) *L’Homme. Europäische Zeitschrift für Feministische Geschichtswissenschaft* 75-89 <<https://lhomme-archiv.univie.ac.at/lhomme-archiv/hefte/hefte-2000-2009/20-1-2009-namen/>>.

- Şimşek M, 'Aile Birliğinin ve Kişilik Hakkının Korunması Bağlamında Evlenen Kadının Soyadı' (Temmuz-Aralık 2023) (48) Yasama Dergisi 79-116.
- Tekvar SO, 'Kişilik Hakkı Olarak Kadının Soyadı: Kadınların Evlendikten Sonra Soyadının Değişmesine Yönelik Eğilimleri ve Algısı' (2017) 11(23) Toplum ve Demokrasi Dergisi 209-222.
- Uluğ ÖM, '“Soyadım kimliğimdir, evlenince kaybolmamalıdır”: Hegemonik erkeklik ile Medeni Kanun'un 187. maddesi arasındaki ilişkiye eleştirel bir bakış' (2015) 7(2) Fe Dergi: Feminist Eleştiri 48-58, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/937007>.
- Ünal Özkorkut N, 'Kadının Vazgeçilebilir Kişilik Hakkı: Soyadı – Kadının Soyadı Üzerindeki Hakkının Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi' iç Fethi Gedikli (ed), *I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri* (On İki Levha 2014) 23-30.
- Yılmaz AG, *Adopting A Feminist Legal Perspective in Adjudication: A Comparative Analysis of the Judgements of the Constitutional Court of Turkey and European Court of Human Rights* (On İki Levha 2024).

Anayasa Mahkemesi Kararları

- Anayasa Mahkemesi, E 1997/61 K 1998/59, 29.09.1998, (RG 15.11.2002/24937).
- Ayşe Sena Sezgin Arslan*, Başvuru Numarası 2014/13367, 15.04.2015.
- Neşe Aslanbay Akbıyık*, Başvuru Numarası 2014/5836, 16.04.2015.
- Gülbu Özgüler*, Başvuru Numarası 2013/7979, 11.11.2015.
- Nurcan Yolcu*, Başvuru Numarası 2013/9880, 11.11.2015.
- Deniz Altınbaş ve diğerleri*, Başvuru Numarası 2014/2033, 26.10.2017.
- Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim*, Başvuru Numarası 2017/21882, 10.02.2021.
- Anayasa Mahkemesi, E 2022/155 K 2023/38, 22.02.2023, (RG 28.04.2023/32174).
- Çaçan Sirek ve Trko Sirek*, Başvuru Numarası 2021/58761, 26.03.2025.
- Osman Çalışkan*, Başvuru Numarası 2021/11242, 13.05.2025.
- Esra Ertan*, Başvuru Numarası 2022/4717, 28.05.2025.

Yargıtay Kararları

- 2 HD, E 2011/7737 K 2012/16695, 18.06.2012.
- 2 HD, E 2011/8917 K 2012/23632, 04.10.2012.
- 18 HD, E 2012/13301 K 2013/4371, 21.03.2013.
- 18 HD, E 2013/9343 K 2013/10704, 18.06.2013.
- 18 HD, E 2013/19402 K 2014/6256, 03.04.2014.
- 2 HD, E 2013/23893 K 2014/9497, 21.04.2014.
- 2 HD, E 2014/12986 K 2014/19228, 02.10.2014.
- HGK, E 2013/1755 K 2015/1039, 13.03.2015.
- HGK, E 2013/2352 K 2015/1710, 19.06.2015.
- HGK, E 2014/889 K 2015/2011, 30.09.2015.
- 18 HD, E 2015/3787 K 2015/17157, 25.11.2015.
- 18 HD, E 2016/9861 K 2016/10849, 29.09.2016.
- 8 HD, E 2017/806 K 2017/1478, 09.02.2017.
- 2 HD, E 2022/10638 K 2023/1327, 23.03.2023.
- 2 HD, E 2023/4244 K 2023/5280, 08.11.2023.

Yerel Mahkeme Kararları

- Ankara 11 Aile Mahkemesi, E 2012/1392 K 2014/824, 10.06.2014.

Tekirdağ 1 Aile Mahkemesi, E 2021/216 K 2021/375, 14.10.2021.

İstanbul 5 Aile Mahkemesi, E 2025/480 K 2025/706, 27.11.2025.

Çevrimiçi Kaynaklar

<<https://www.turkishairlines.com/tr-int/kampanyalar/aile-indirimi/>> Erişim Tarihi 09 Mart 2023.

<<https://www.turkishairlines.com/tr-kt/ucus-firsatlari-kktc-antalya-istanbul-ucuslarinda-aile-indirimi>>

Erişim Tarihi 1 Aralık 2025.

<<https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/204528?AspxAutoDetectCookieSupport=1>> Erişim Tarihi 7 Aralık 2025.

<<https://www.dhmi.gov.tr/Lists/KanunveYonetmelikler/Attachments/220/DHMI-Misafirhane-Yonergesi.pdf>>

Erişim Tarihi 7 Aralık 2025.

<https://bilecik.edu.tr/sks/Icerik/Misafirhanede_Uyulması_Gereken_Kurallar_cad2d> Erişim Tarihi 7 Aralık 2025.

<<https://sosyalesisler.tau.edu.tr/kayıt-ve-çıkış-işlemleri>> Erişim Tarihi:7 Aralık 2025.

<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241231-11.htm>> Erişim Tarihi 12 Aralık 2025.

<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/12/20251224-6.htm>> Erişim Tarihi 24 Aralık 2025.